

4. Парахонський Б., Яворська Г. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці; висновки для України. Аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_table/0625_dop.pdf

5. Трансформація політики безпеки ЄС: збільшення автономії чи збереження пріоритету НАТО? URL: <https://adastra.org.ua/blog/transformaciya-politiki-bezpeki-yes-zbilshennya-avtonomiyi-chi-zberezhennya-prioritetu-nato>

6. Від цивільної до військової: як Україні поглибити безпекову співпрацю з ЄС? URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Brief_Security_ukr-1.pdf

7. EU defence cooperation: Council sets conditions for third-state participation in PESCO projects”, European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/05/eu-defence-cooperation-council-sets-conditions-for-third-state-participation-in-pesco-projects/>

8. Співробітництво у воєнно-політичній, військовій та військово-технічній сферах / Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/spivpracya-ukrayina-yes-u-ramkah-spilnoyi-politiki-bezpeki-i-oboroni>

УДК 341.6

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.2.35>

ПЕТРИНА В.Н.

ПРО ПРОБЛЕМИ ІЗ ВИЗНАЧЕННЯМ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ АРБИТРАЖНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВІ

ON PROBLEMS WITH DEFINING THE NOTION AND THE LEGAL STATUS OF ARBITRAL INSTITUTIONS IN UKRAINIAN LAW

У статті проведено порівняльний аналіз положень українського права, з одного боку, та положень міжнародного права і права економічно розвинутих країн, з другого боку, на предмет визначення поняття та правового статусу арбітражних установ. Доцільність проведення такого аналізу пояснюється складнощами у розумінні поняття та правового статусу українських та іноземних арбітражних установ, що виникають у українських правників при вирішенні зовнішньоекономічних спорів шляхом міжнародного комерційного арбітражу.

Зокрема, в статті розглядається визначення поняття «арбітражна установа», що дається в іноземних джерелах. В загальних рисах досліджуються світова історія виникнення арбітражних установ та ті економічні умови, які обумовили виникнення цього роду інституцій, а разом з ними такого виду міжнародного комерційного арбітражу, який називається адміністрованим або інституційним арбітражем. В роботі йде мова про мету створення та головну функцію арбітражних установ, якою є надання послуг з адміністрування арбітражу. Дається опис основних послуг з адміністрування арбітражу. Визначаються риси, якими в міжнародному праві та праві економічно розвинутих країн характеризується правовий статус арбітражних установ.

В статті в загальних рисах змальовуються економічні умови, за яких виникла радянська концепція арбітражу, те, як вона була імплементована в українське право, та те, як вона вплинула на визначення поняття та правового статусу арбітражних установ в українському праві. Визначаються основні ознаки, за якими поняття

© ПЕТРИНА В.Н. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань (Національна академія внутрішніх справ)

та правовий статус арбітражних установ в українському праві відрізняється від поняття та правового статусу арбітражних установ в міжнародному праві та праві економічно розвинутих країн.

В роботі пропонуються зміни до законодавства України, які допоможуть гармонізувати положення українського та міжнародного права у даній сфері.

Ключові слова: *арбітражна установа, міжнародний комерційний арбітраж, арбітражний трибунал, третейський суд.*

In the article there has been accomplished comparative analysis of the provisions of Ukrainian law, on one part, and the provisions of international law and the law of economically developed countries, on the other part, concerning the notion and legal status of arbitral institutions. The appropriateness of the analysis is grounded on the difficulties in understanding of the notion and legal status of arbitral institutions, which difficulties Ukrainian lawyers face participating in the process of dispute resolution via international commercial arbitration.

Specifically, the definition of the notion “arbitral institution” given in foreign sources is considered in the article. The world’s history of establishment of arbitral institutions and the economic conditions that caused establishment of this type of institutions, as well as the type of international commercial arbitration called administered or institutional arbitration, are considered in general terms herein. The paper discusses the purpose of establishment and the key function of arbitral institution which is providing arbitration administration services. The description of basic services concerning arbitration administration is provided herein.

In the paper there are described in general terms the economic conditions which the soviet concept of arbitration was formed in, as well as the way the concept was implemented in Ukrainian law and the way it influenced the definition and legal status of arbitral institutions in Ukrainian law. The basic differences between Ukrainian law and international and economically developed countries law concerning the legal status of arbitral institutions are specified herein.

In the article there are proposed amendments to Ukrainian legislation which amendments would allow to harmonize Ukrainian and international law in the said sphere.

Key words: *arbitral institution, international commercial arbitration, arbitral tribunal, treteisky court.*

Вступ. Арбітражні установи відіграють важливу роль в процесі міжнародного комерційного арбітражу. Проте, в українському праві та праві низки пострадянських країн, в яких розуміння арбітражу до цього часу будується на радянській концепції арбітражу, поняття та правовий статус арбітражних установ визначається інакше, ніж в інших країнах світу. Водночас аналізу цієї проблеми в українській юридичній літературі не було приділено достатньої уваги.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення порівняльного аналізу положень міжнародного та українського права щодо поняття та правового статусу арбітражних установ та розробка рекомендацій з приведення положень українського права у цій сфері у відповідність до положень міжнародного права.

Результати дослідження. В міжнародному праві «*арбітражна установа зазвичай визначається як будь-яка постійна діюча організація, що має власний арбітражний регламент, який регулює порядок надання даною організацією послуг та інші процесуальні аспекти арбітражу*» [1]. Міжнародний комерційний арбітраж – це «*спосіб вирішення спорів, що виникають із міжнародних комерційних відносин*» [2]. «*Арбітраж, зазвичай, здійснюється одним або трьома арбітрами, які в будь-якому випадку іменуються арбітражним «трибуналом»*» [3, с. 2]. Арбітражна установа (англ. arbitral institution) є організацією, окремою від арбітражного трибуналу (англ. arbitral tribunal) і арбітрів, із яких складається арбітражний трибунал. Арбітражні установи не вирішують спори та не приймають арбітражні рішення, а лише надають послуги сторонам спору з організації процесу вирішення спорів шляхом міжнародного комерційного арбітражу. Послуги з організації процесу вирішення спорів шляхом міжнародного комерційного арбітражу називаються адмініструванням арбітражу.

До того часу, коли в міжнародному комерційному середовищі з'явилися арбітражні установи, сторонам міжнародних комерційних спорів доводилося самим дбати про адміністрування арбітражу, що відволікало їх від їх основної, комерційної діяльності і забиало чимало ресурсів. У цьому зв'язку сторони міжнародних комерційних спорів були часто готові заплатити тим, хто зробить за них роботу з організації процесу вирішення їх спору шляхом арбітражу. Таким чином, сформувався попит на послуги у сфері адміністрування арбітражу, а за законами ринкової економіки там, де є попит, там з'являється пропозиція. Перша пропозиція з надання послуг з адміністрування міжнародного комерційного арбітражу з'явилася у Великій Британії, де 23 листопада 1892 р. для надання зазначених послуг була створена перша арбітражна установа – Арбітражна палата міста Лондона» (англ. the City of London Chamber of Arbitration). Ця арбітражна установа існує до цього часу під найменуванням Лондонський суд¹ міжнародного арбітражу (англ. the London Court of International Arbitration). Після появи даної організації в інших країнах світу почали з'являтися численні арбітражні установи, які пропонували послуги з адміністрування арбітражу. У зв'язку з появою арбітражних установ міжнародний комерційний арбітраж, що адмініструвався певною арбітражною установою, став називатися адміністрованим арбітражем (англ. administered arbitration) [4], або інституційним арбітражем (англ. institutional arbitration) [5]. Відповідно, той арбітраж, що не адмініструвався певною арбітражною установою, називався неадміністрованим арбітражем (англ. non-administered arbitration) [4] або арбітражем ad hoc (англ. ad hoc arbitration) [5].

На сьогоднішній день у світі існує біля 1200 арбітражних установ [5], тобто фактично в кожній країні існує декілька арбітражних установ. «Арбітражні установи регулярно створюються на кожному континенті», проте, «тільки деякі арбітражні установи себе добре зарекомендували» [6]. Тому при виборі певної арбітражної установи для адміністрування арбітражу враховується низка факторів, серед яких, по-перше, репутація і досвід арбітражної установи; по-друге, обсяг та вартість послуг із адміністрування арбітражу, які така арбітражна установа надає; по-третє, місцезнаходження арбітражної установи. Провідними у світі арбітражними установами є Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати (англ. the International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce); Лондонський суд міжнародного арбітражу; Міжнародний центр з вирішення спорів Американської арбітражної асоціації (англ. the International Centre for Dispute Resolution of the American Arbitration Association).

Можна виділити наступні риси, якими в міжнародному праві та праві інших, крім пострадянських, країн характеризуються правовий статус арбітражних установ:

1) арбітражна установа є постійно діючою (тобто створеною на невизначений строк) організацією. Не існує тимчасових арбітражних установ, тобто таких установ, що утворюються спеціально для розгляду окремої справи;

2) арбітражні установи є особами приватного права. Вони можуть створюватись будь-якими іншими особами приватного права на підставі установчих документів, а не на підставі розпорядчих актів органів державної влади;

3) арбітражна установа може бути як прибутковою (англ. for-profit) організацією (наприклад, JAMS, Inc. [7]), так і неприбутковою (англ. not-for-profit) організацією (наприклад, Лондонський суд міжнародного арбітражу [8]);

4) арбітражні установи не вирішують спори шляхом міжнародного комерційного арбітражу та не приймають арбітражних рішень;

5) арбітражні установи можуть містити в своїх найменуваннях такі слова, як «центр» (англ. centre), «установа» (англ. institute), «суд» (англ. court) тощо. Наприклад, Міжнародний арбітражний центр Федеральної палати економіки Австрії (англ. International Arbitration Centre of the Austrian Federal Economic Chamber), Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольму (англ. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce), Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати. Проте, наявність у найменуванні арбітражних установ різних слів не робить різним правовий статус цих установ. Скажімо, слово «суд» (англ. court) в найменуванні арбітражної установи не надає їй право вирішувати спори шляхом міжнародного комерційного

¹ Слово «суд» в назві арбітражних установ є умовним, так, як ці організації не вирішують спорів і не приймають арбітражних рішень. Слово «суд» вживається в українській мові тому, що так перекладали українською мовою англійське слово «court», коли перекладали таке словосполучення, як «court of arbitration». Але треба мати на увазі, що основне значення англійського слова court – є двір. Таким чином, в англійській мові Royal Court – це королівський двір; tennis court – це двір, на якому грають в теніс; court of justice – це двір, на якому здійснюється правосуддя; а court of arbitration – це двір, на якому здійснюється арбітраж.

арбітражу та приймати арбітражні рішення. Так, наприклад, в документах Міжнародного арбітражного суду Міжнародної торгової палати зазначено: «Хоча ми називаємося судом, але ми не вирішуємо спори та не приймаємо судових рішень» [9]. «Суд сам не вирішує спори. Він адмініструє процес вирішення спорів, в той час як саме вирішення спорів здійснюється арбітражними трибуналами» [10];

б) метою створення арбітражної установи та її головною функцією є надання сторонам спору послуг з адміністрування арбітражу.

Послуги арбітражної установи з адміністрування арбітражу є платними та зазвичай включають в себе: а) формування арбітражного трибуналу (тобто вибір та призначені арбітрів), який буде вирішувати спір²; б) надання права користуватися арбітражним регламентом даної установи та нагляд за дотриманням учасниками арбітражного процесу цього регламенту; в) організація комунікації між учасниками арбітражного процесу; г) посередництво у сплаті сторонами спору авансів та гонорарів; д) надання приміщень для проведення засідань арбітражного трибуналу, проведення слухань, допиту свідків тощо; е) надання певних технічних засобів для проведення розгляду справ (наприклад, комп'ютери, звуко та відео записуючі пристрої тощо); є) участь технічного персоналу арбітражних установ у процесі розгляду справ (наприклад, участі працівника міжнародної комерційної арбітражної установи в якості секретаря для ведення протоколів засідань арбітражного трибуналу тощо); ж) засвідчення та легалізація арбітражних рішень, прийнятих арбітражним трибуналом, тощо;

7) невід'ємним елементом правового статусу арбітражної установи є наявність у неї власного арбітражного регламенту (англ. arbitration rules). Ніхто не має право користуватися таким регламентом без дозволу відповідної арбітражної установи. Водночас сам арбітражний регламент передбачає участь в адмініструванні арбітражу виключно тієї арбітражної установи, якій належить даний арбітражний регламент. В арбітражному регламенті встановлені процесуальні норми, за якими має здійснюватися арбітраж. Арбітражний регламент, що належить певній арбітражній установі, називається інституційним арбітражним регламентом (англ. institutional arbitration rules) [1]. Положення інституційного регламенту не прилаштовуються для конкретного спору, на відміну від арбітражного регламенту ad hoc, який складається саме для вирішення конкретного спору. Інституційний арбітражний регламент кожної арбітражної установи визначає перелік послуг з адміністрування арбітражу, які надає відповідна арбітражна установа. Види послуг з адміністрування арбітражу та їх обсяг в кожному інституційному арбітражному регламенті можуть помітно відрізнятися;

8) участь арбітражної установи в арбітражному процесі не є обов'язковою. Рішення про участь певної арбітражної установи в арбітражному процесі приймається самими сторонами і закріплюється в їх арбітражній угоді.

На теренах України визначення поняття та правового статусу арбітражних установ формувалося в інакшому середовищі, ніж у інших країнах світу. До 1991 року Українська РСР входила до складу СРСР, в якому існувала адміністративно-командна економічна система і в якому комерційна діяльність (підприємництво) вважалася злочином. Тому арбітраж в СРСР був не комерційним, а державним і означав відразу три речі: 1) певний державний орган, що вирішував господарські спори; 2) державних арбітрів, які були працівниками цього державного органу; 3) сам спосіб вирішення спорів. В радянські часи Українська РСР була відокремлена «залізною завісою» від країн з ринковою економікою і разом з усім СРСР протистояла цим країнам. З огляду на це перед науковцями ставилась задача критикувати буржуазне право, а не вивчати його по-справжньому. Тому, цілком природно, українські правознавці не розумілися на комерційному праві і, зокрема, на комерційному арбітражі. У цьому зв'язку сталося так, що після виходу України із СРСР українські правознавці поклали в основу побудови українського законодавства про міжнародний комерційний арбітраж знайому їм радянську концепцію арбітражу і, таким чином, відступилися від концепції арбітражу, на якій ґрунтується право країн з ринковою економікою

² Кожна арбітражна установа складає список відомих їй кваліфікованих осіб, які можуть бути призначені в якості арбітрів до певного арбітражного трибуналу. Особу, що зарекомендувала себе кваліфікованим арбітром, можуть включити до своїх списків арбітрів відразу декілька арбітражних установ. Включення певної особи до списку арбітрів тієї чи іншої арбітражної установи має лише інформативний характер та не породжує відносин залежності між такою особою та відповідною арбітражною установою. Арбітражній установі при адмініструванні арбітражу у конкретній справі зручніше формувати арбітражний трибунал, користуючись власним списком арбітрів, проте арбітражна установа може обрати арбітром особу (за її згодою), яка не значиться у списку такої арбітражної установи.

та міжнародне право. У цьому зв'язку в українському праві, всупереч міжнародному праву, до цього часу *«терміном «міжнародний комерційний арбітраж» позначають три взаємопов'язаних поняття, які відображують різні аспекти цього явища: по-перше, під міжнародним комерційним арбітражем розуміють орган, завданням якого є вирішення міжнародних комерційних спорів; по-друге, цей термін означає процедуру (механізм, порядок) вирішення спорів; по-третє, міжнародним комерційним арбітражем називають конкретний склад арбітражу, що вирішує певний спір»* [11]. Таке специфічне визначення поняття арбітражу далось взнаки при прийнятті у 1994 році Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» (надалі – Закон).

Згідно із Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 40/72 від 11.12.1985 р. [12, С.vii] Закон мав на загал відтворити положення Типового закону ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж (англ. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration) (далі – Модельний закон). Проте, у зв'язку з тим, що українські законодавці розуміли поняття арбітраж інакше, ніж його розуміли автори Модельного закону, вони, так би мовити, підігнали Закон під зрозумілу їм пострадянську концепцію арбітражу, суттєво викрививши при цьому ті положення, які містяться в Модельному законі і які мали б бути адекватно відтворені в Законі.

В основі механізму підлаштування Закону під пострадянську концепцію арбітражу лежала підміна поняття «арбітражний трибунал» (англ. arbitral tribunal), яке вживається в Модельному законі, на поняття «третейський суд». Проблемний характер цієї підміни полягає в тому, що поняття «третейський суд», яке вживається в Законі, має інше значення, ніж те значення, яке має поняття «арбітражний трибунал» (англ. arbitral tribunal) в Модельному законі.

Так, в ст. 2 Модельного закону визначено, що *«арбітражний трибунал» означає одного арбітра або колегію арбітрів* [12, с. 2]. Подальші положення Модельного закону чітко визначають, що виключно арбітражний трибунал (англ. arbitral tribunal) вирішує спори шляхом арбітражу та приймає арбітражні рішення. Термін «арбітражний трибунал» має в Модельному законі лише одне значення та не має жодних синонімів.

В ст. 2 Закону було зазначено, що *«третейський суд» – одноособовий арбітр або колегія арбітрів* [13]. Водночас: 1) в п.1 Додатку №1 до Закону було зазначено, що *«Міжнародний комерційний арбітражний суд є самостійною постійно діючою арбітражною установою (третейським судом)»* [13]. Таким чином, було визначено, що терміни «третейський суд» та «арбітражна установа» є синонімами; 2) в абз. другому ст. 2 Закону було зазначено, що *«арбітраж» – будь-який арбітраж (третейський суд)...*» [13]. Таким чином, було визначено, що терміни «третейський суд» та «арбітраж» є синонімами.

В результаті описаної вище підміни понять в Законі терміни «третейський суд», «арбітражна установа» та «арбітраж» набули значення синонімів. Таке змішання термінів та понять цілком відповідає пострадянській концепції арбітражу. Проте, це повністю суперечить положенням міжнародного права і, зокрема, Модельного закону, згідно із яким терміни «арбітражний трибунал» (англ. arbitral tribunal), «арбітражна установа» (англ. arbitral institution) та «арбітраж» (англ. arbitration) означають абсолютно різні поняття і ніколи не вживаються як синоніми.

Описане вище підлаштування в Законі положень міжнародного права під пострадянську концепцію арбітражу та підміна понять, що його супроводжувала, призвели до відчутної термінологічної і поняттєвої плутанини в українському праві у цій сфері. Така плутанина, в свою чергу, послужила підґрунтям для формування постулатів про те, що: 1) не може бути арбітражу без арбітражної установи, бо третейський суд є одночасно і арбітражем, і арбітражною установою; 2) арбітражні рішення приймаються арбітражними установами, бо третейський суд є одночасно і арбітрами, і арбітражною установою. Проте, ці постулати є хибними і суперечать міжнародному праву, зокрема, Модельному закону.

Можна виділити наступні основні ознаки, які відрізняють поняття та правовий статус арбітражних установ за українським правом від поняття та правового статусу арбітражних установ за міжнародним правом та правом інших країн (крім пострадянських):

1) згідно з українським правом саме арбітражні установи вирішують спори шляхом міжнародного комерційного арбітражу та приймають арбітражні рішення (див. п.п.2 та 4 Додатку №1 та п.п. 2, 3 та 5 Додатку № 2 до Закону та ст. 38 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»);

2) згідно з українським правом участь арбітражної установи в арбітражному процесі є обов'язковою (див. абз. другий ст.2 Закону та п.1 Додатків №1 та № 2 до Закону);

3) згідно із Законом в Україні можуть існувати лише дві постійно діючі арбітражні установи – Міжнародний комерційний арбітражний суд та Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України (див. Додатки №1 та № 2 до Закону);

4) згідно з українським правом українські постійно діючі арбітражні установи є особами публічного права. Такий статус вони мають згідно зі статтею 81 Цивільного кодексу України у зв'язку із тим, що Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд та Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України є додатками до Закону (див. Додатки №1 та № 2 до Закону);

5) українське право передбачає створення тимчасових арбітражних установ для розгляду окремих справ при арбітражі ad hoc (див. абз. другий ст. 2 Закону).

Висновки. Таким чином, положення українського права щодо визначення поняття та правового статусу арбітражних установ суттєво відрізняються від положень міжнародного права та права економічно розвинутих країн. Для того, щоб привести українське право в цій сфері у відповідність до міжнародного права та права економічно розвинутих країн, необхідно внести наступні зміни до законодавства України:

1) видалити Додатки № 1 та № 2 із Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та затвердити Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України та Положення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України відповідним актом Торгово-промислової палати України;

2) в п. 1 Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України та в п. 1 Положення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України видалити слова «(третейським судом)»;

3) в преамбулі; ч. 5 ст. 1; абз. другому ст. 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» видалити слова «третейський суд» (у відповідних відмінках);

2) в абзаці третьому ст. 32; назві розділів III та IV; ч.ч. 2 і 3 ст. 13; ст.ст. 16, 17, 19, 20, 22 – 29; ч. 1 ст. 30; ч. 1 ст. 31; ст.ст. 32, 33, 34 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «третейський суд» (у відповідних відмінках) замінити на слова «арбітражний трибунал» (у відповідних відмінках);

3) в ч. 3 ст. 33 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «арбітражний суд» замінити на слова «арбітражний трибунал»;

4) в абз. другому ст. 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «утворюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється» замінити на слова «адмініструється він»;

5) в ч. 2 ст.1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «до міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися» замінити на слова «ісляхом міжнародного комерційного арбітражу за угодою сторін можуть вирішуватись»;

6) в ч. 4 ст.1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «не можуть передаватися до арбітражу або можуть бути передані до арбітражу» замінити на слова «не можуть або можуть вирішуватися ісляхом арбітражу»;

7) в ч.1 ст. 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» слова «передача до» замінити на слова «вирішення ісляхом»;

8) в ст. 38 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність») слова «Міжнародним комерційним арбітражним судом та Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України та іншими органами вирішення спору» замінити на слова «вирішуватися ісляхом міжнародного комерційного арбітражу або в інший спосіб»;

9) в Цивільному процесуальному кодексі України слова «рішення міжнародного комерційного арбітражу» (у відповідних відмінках) замінити на слова «арбітражне рішення» (у відповідних відмінках);

10) внести відповідні зміни до інших нормативно-правових актів України.

Список використаних джерел:

1. Jus Mundi. Institutional Arbitration. URL: <https://jusmundi.com/en/document/wiki/en-institutional-arbitration> (дата звернення: 12.07.2022).

2. The UN General Assembly Resolution 40/72 (11 December 1985). URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf (дата звернення: 12.07.2022).

3. Latham & Watkins. Guide to International Arbitration. URL: <https://www.lw.com/thoughtleadership/guide-to-international-arbitration-2017> (дата звернення: 12.07.2022).

4. Paul D. Friedland. Choosing between administered and non-administered arbitration. URL: <https://arbitrationlaw.com/library/choosing-between-administered-and-non-administered-arbitration-chapter-3-arbitration-clauses> (дата звернення: 12.07.2022).

5. Pinsent Masons. Institutional vs. 'ad hoc' arbitration. URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/institutional-vs-ad-hoc-arbitration> (дата звернення: 12.07.2022).
6. Arbitral Institutions and Arbitration Courts. International Arbitration. URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/arbitral-institutions-and-arbitration-courts/> (дата звернення: 12.07.2022).
7. JAMS (organization). *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/JAMS_%28organization%29 (дата звернення: 12.07.2022).
8. LCIA. URL: <https://www.lcia.org/LCIA/history.aspx> (дата звернення: 12.07.2022).
9. ICC International Court of Arbitration. URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/icc-international-court-arbitration/> (дата звернення: 12.07.2022).
10. 2021 Arbitration Rules. URL: https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_1 (дата звернення: 12.07.2022).
11. Міжнародне приватне право. Особлива частина: Підручник / За редакцією професора А.С.Довгєрта та професора В.І.Кисилєя. URL: http://pidruchniki.com/1728092456831/pravo/mizhnarodniy_komertsiyuniy_arbitrazh (дата звернення: 12.07.2022).
12. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006 https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf (дата звернення: 12.07.2022).
13. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-ХІІ // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4002-12> (дата звернення: 12.07.2022).